

פרשת כי תצא

"כִּי תֵדָר נָדָר לַה' אֱלֹהֶיךָ לֹא תֵאָחֵז לְשִׁלְמוֹ כִּי דָרַשׁ יִדְרָשְׁנוּ ה' אֱלֹהֶיךָ מֵעַמְךָ וְהָיָה בָּךְ זִמָּא: וְכִי תִזְדָּחַל לְנָדָר לֹא יִהְיֶה בָּךְ זִמָּא: מוֹצָא שְׁפָתֶיךָ תִּשְׁמַר וְעֲשִׂיתָ כְּאֲשֶׁר נִדְרָתָ לַה' אֱלֹהֶיךָ נִדְבָה אֲשֶׁר בְּבִרְתָּ בְּפִיךָ" (דברים כ"ג)

ליל שבת (הלכה)

סוגיית הנדרים היא דבר חשוב מאוד, ובמקומות שונים בתורה מוזכרת החשיבות של האחריות לנדרינו וה'קבלות' שאנו מקבלים על עצמינו. כך בפרשת הנזיר ומשמעות הנזירות, כך בתחילת פרשת מטות וגם בימים אלו ימי הסליחות אנו מכירים את מצוות התרת נדרים וכמובן את 'כל נדרי'. לפני שנתייחס, למשמעות הנדר באופן כללי, נלמד על סוג הנדר המופיע בפרשתנו: 'נדר לה' אלוֹקִיךָ'.

"תנו רבנן: 'כי תדור נדר', ..ואף כאן נדבה עמו. 'לה' אלהיך' אלו הדמין הערכין והחרמין וההקדשות. .. כי דרוש ידרשנו: אלו חטאות ואשמות עולות ושלמים. 'ה' אלהיך': אלו צדקות ומעשרות ובכור. 'מעמך' זה לקט שכחה ופאה. (ראש השנה ה:)

מבלי להיכנס לעומק הסוגיה, אנו רואים שיש כאן בעיקר רשימה של קרבנות שאם התחייבת להביאם, מסיבה כזו או אחרת, אתה חייב למהר ולהביאם למקדש. (נדר- הרי עלי עולה, נדבה- הרי זו עולה, ערכין, חרמין ...- התחייבות להביא קרבן בערך של אדם\בהמה\ חפץ, חטאות, אשמות, עולות- קרבנות כפרה על חטאים מסויימים, לא נפרט. שלמים- כל משפחת קרבנות השמחה) עד מתי אני חייב להביא את הקרבן, ואם לא הבאתי אז 'עבר זמנו בטל קרבנו'. בזה נחלקו התנאים, בגמרא במסכת ראש השנה. (ולמה במסכת ראש השנה? כי כאן ההסבר ל'אחד בניסן ראש השנה לרגלים):

"כיון שעברו עליהן שלשה רגלים עובר בבל תאחר. רבי שמעון אומר: שלשה רגלים כסדרן וחג המצות תחלה. רבי מאיר אומר: כיון שעבר עליהן רגל אחד עובר בבל תאחר. רבי אליעזר בן יעקב אומר: כיון שעברו עליהן שני רגלים עובר בבל תאחר. רבי אלעזר ברבי שמעון אומר: כיון שעבר עליהן חג הסוכות עובר עליהן בבל תאחר". (ראש השנה ד:)

איזה יופי! מחלוקת מרובעת. ארבעה דעות, להסבר של פסוק אחד! התורה יצאת מתוך נקודת מוצא שאנשים לא חיו במקדש, אלא הגיעו אליו בעיקר בשלושת הרגלים. כיוון שהתורה 'דרכיה דרכי נועם', היא לא חייבת אותך, מיד לרוץ למקדש, אלא לחכות להזדמנות הראשונה שתגיע.

"אחד נדרים ונדבות עם שאר הדברים שאדם חייב בהן מערכין ודמים ומעשרות ומתנות עניים מצות עשה מן התורה שיביא הכל ברגל שפגע בו תחלה שנאמר ובאת שמה והבאתם שמה וגו', כלומר בעת שתבוא לחוג תביא כל מה שאתה חייב בו, ותתן כל חוב שעליך לשם. הגיע הרגל ולא הביא הרי זה ביטל מצות עשה. עברו עליו שלשה רגלים ולא הביא קרבנותיו שנדר או התנדב או שלא נתן הערכים והחרמים והדמים הרי זה עבר בלא תעשה שנאמר לא תאחר לשלמו אינו עובר בלא תעשה עד שיעברו עליו רגלי השנה כולה" (הלכות מעשה הקרבנות לרמב"ם, פרק י"ד)

שיטת הרמב"ם מעניינת. כיוון שהיא מדגישה שברור שלכתחילה צריך למהר ולהביא. שהרי יש אחריות למה שיוצא מפינו, כפי שנראה בהמשך בדברי שלמה המלך.

פרשת כי תצא

סעודת שבת (מחשבה)

מתוך הנ"ל, אפשר לומר שישנם שתי קבוצות של נדרים. אפשר לחלק את הנדרים לדברים שאני מתחייב לעשות (שעליהם דברנו לעיל) ולעומת זאת דברים ישנם נדרים שאני אוסר על עצמי דברים שמצד הדין מותרים, ואני אוסר אותם על עצמי. (ונסו לחשוב האם שתי קבוצות הנדרים מופיעות בפסוקים לעיל, ומה משמעות הפסוק, 'וכי תחדל לנדור לא יהיה בכך חטא')

לגבי הקבוצה הראשונה, נראה שדבר מותר ואף ראוי. שהרי זה עיקר עבודת ה' (ואולי זה גם רמז במשנה הידועה- על שלושה דברים העולם עומד – להקריב קרבנות, צדקה וחסד ומתנות לעניים וגם לקבל על עצמי להוסיף תורה ודעת). אך לגבי הקבוצה השנייה, נשאלת השאלה: האם עדיף לאסור על עצמי דברים, או שזה 'בל תוסיף' על מצוות התורה? נראה לי שזאת מחלוקת בין הרמח"ל לבין ריה"ל. שיטת הרמח"ל במסילת ישרים: שיטת ריה"ל בספר הכוזרי:

"אמר החבר: התורה האלוהית לא העבידתנו בסגופים! כי אם לימדתנו את המידה הנכונה בצוותה עלינו לתת לכל כח מכוחות הנפש והגוף את החלק המגיע לו בצדק בלי אשר נבכר את הכח האחד על פני האחרים. כי העדפת הכח האחד מביאה להזנחת כח אחר אדם הנוטה לצד כח התאווה נחלש בו כח המחשבה ולהפך וכן כל הנוטה לצד הנצוח נחלש בו צד אחר. .. כללו של דבר שלשה הם יסודות עבודת האלוה על פי תורתנו היראה והאהבה והשמחה. התקרב אל אלהיך בכל אחת מאלה " (מאמר שני, נ') אמר החבר: זאת תורת עובד האלוה משלנו אין הוא פורש מן העולם עד שיהיה הוא למשא על העולם והעולם למשא עליו. ואינו מואס בחיים, שהם אחת הטובות שהשפיע האלוה עליו, להפך! אוהב הוא את העולם ואת אריכות הימים שהרי הם המקנים לו את העולם הבא. .. כל המשקיע עצמו בפרישות של נזירות מכניס עצמו ביסורים ובחולי נפשי וגופני" (מאמר שלישי, א)

ריה"ל מחדש לנו שיש לעבוד את ה' בשמחה, דבר זה נעשה בעיקר בבית המקדש. במקדש אין מקום להתבודדות, אין מקום לפרישות ולסיגופים, וחלק גדול מעבודת ה' במקדש (ובדומה גם בשבתות ובחגים- הימים הקדושים ביותר) נעשה על ידי אכילה, שירה ושמחה. ולמרות כל זאת ניתן להגיע למעלת נבואה ומציאות של שכינה. לעומתו, רמח"ל מדגיש, שהקב"ה נמצא בכל מקום. ולמעשה אין דבר כזה, 'חול' ו'דברי רשות'. ברגע שאני 'מקדש את עצמי במותר לי'. אני מראה, שכל דבר יכול להיות קודש!

פרשת כי תצא

סעודת שלישית (מעשה)

לסיכום, ראינו מחלוקת לגבי השאלה, האם ראוי לאסור עליך את המותר לך. אך ודאי שיש לקבל על עצמך הנהגות טובות. אז יאלה. זה הזמן. רק עדיף שתגידו בלי נדר!

ולמה? מדוע לא טוב לנדור?

זאת כיוון שיש משמעות גדולה לכח הדיבור. זהו 'מותר האדם מן הבהמה'. "וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה", מתרגם אונקלוס - "והוה באדם לרוח ממללא".
ברגע שאנו נודרים ואיננו מקיימים, אז אנו מעידים שאנו לא מייחסים חשיבות למה שאנחנו אומרים. 'נו, אז מה אם אמרתי'. ולא היא!
לכן, דווקא בימים אלו, ימי התשובה, אנו מדגישים את עניין הנדרים. זהו שלב חשוב בתשובה. ברגע שאני מבין את משמעות מעשי ואמירותי ('חרטה') מקבל על עצמי בפה ('קבלה לעתיד'), אני מעיד שיש בכח הדיבור לשנות עולמות. זהו גם 'סוד ברכת כהנים'. כח הדיבור להעניק ברכה. אך על כך בפעם אחרת.

שבת שלום

מרדכי

החידה!

הסבירו את שיטת רבי שמעון, על פי דבר התורה לליל שבת:
"וכן היה רבי שמעון בן יוחי אומר: רגלים פעמים שלשה,
פעמים ארבעה, פעמים חמישה"